

**ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**
Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕОРІЯ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ
ТА ІНФОРМАЦІЇ**

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

Кропивницький – 2024

Теорія масової комунікації та інформації: методичні вказівки до вивч. дисц. для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» / укладачі д.і.н., проф. С. В. Орлик, д.і.н., доц. І. Г. Верховцева. Кропивницький: ЦНТУ, 2024. 35.

Укладачі:

Орлик Світлана Владиславівна, доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи Центральноукраїнського національного технічного університету.

Верховцева Ірина Геннадіївна, доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій.

Рецензенти:

Бондаренко О.В., д.і.н., професор кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи Центральноукраїнського національного технічного університету.

Глебова Л.В., к. філол. н., доцент кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи Центральноукраїнського національного технічного університету.

Схвалено на засіданні кафедри економіки менеджменту та комерційної діяльності
Протокол від “ 29 ”серпня 2024 року № 1

Методична розробка містить плани семінарських занять, тести для самоконтролю, літературу та методичні вказівки щодо самостійної роботи студентів з вибіркової дисципліни «Масова комунікація» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

© Світлана Орлик, Ірина Верховцева

ЗМІСТ

1.	ВСТУП	4
2.	ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ЗІ СПИСКОМ РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	5
	Тема 1. Соціально-комунікаційне знання. Масові комунікації: основні історичні періоди	5
	Тема 2. Маси: теоретичні аспекти	7
	Тема 3. Моделі масової комунікації	9
	Тема 4. Масові комунікації у вимірах громадського життя, політики, освіти, культури, мистецтва	10
	Тема 5. Впливи, ефективність та ефекти у масових комунікаціях	12
	Тема 6. Теоретичні основи інформації. Інформаційна революція	14
	Тема 7. Масова інформація	16
	Тема 8. Масовоінформаційні впливи цифрової епохи	17
3.	ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ	20
4.	МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ЩОДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	26
5.	ФОРМИ КОНТРОЛЮ	33

1. ВСТУП

Навчальна дисципліна «Теорія масової комунікації та інформації» належить до циклу вибіркових дисциплін підготовки бакалаврів вищої освіти зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» та має на меті формування теоретичних знань про масову комунікацію, її природу, функції і основні напрями, структуру масовокомунікаційного процесу.

Під час опанування матеріалом курсу здобувачі вищої освіти сформуують наступні компетенції:

ЗАГАЛЬНІ

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК11. Здатність реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свободи людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ФАХОВІ

ПК1. Здатність здійснювати відбір, аналіз, оцінку, систематизацію, моніторинг, організацію, зберігання, розповсюдження та надання в користування інформації та знань у будь-яких форматах.

Підсумком навчання має стати формування наступного програмного результату:

ПРН18. Навчатися з метою поглиблення набутих та здобуття нових фахових знань.

Дана методична розробка сприятиме організації навчання здобувачів вищої освіти під час підготовки до семінарських занять та виконання завдань самостійної роботи.

2. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРІЯ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ Тема 1. Соціально-комунікаційне знання. Масові комунікації: основні історичні періоди

На лекційному занятті за темою «Вступ до дисципліни. Масові комунікації у вимірі соціогуманітаристики. Еволюція масових комунікацій» характеризуються організаційні основи навчання, актуальність вивчення дисципліни, її мета, завдання, предмет, ключові терміни і поняття; наукові підходи до визначення масової комунікації, основні підходи до періодизації розвитку масової комунікації та зміст основних періодів еволюції масових комунікацій в історичному вимірі.

На семінарському занятті вивчення теми відбувається детальніше, в аспекті основних характеристик масової комунікації, її феномену в соціокультурному вимірі та в розрізі культуруоуспадкування.

Семінарське заняття: Характеристики масової комунікації. Масові комунікації у вимірі культури

План:

1. Складники та функції масової комунікації.
2. Форми та фомати масової комунікації.
3. Вербальні та невербальні комунікації.
4. Домінанти масової комунікації.
5. Віртуальні комунікації. Масмедійні комунікації.
6. Фактори масової комунікації (людські/особистісні, інструментально-технологічні, ситуаційні).
7. PR-комунікації.
8. Видатні дослідники масових комунікацій.
9. Масові комунікації як складник соціокультурного процесу. Культуруоуспадкування.
10. Комерційний характер масової комунікації.

Рекомендована література:

Основна

1. Іванов В. Ф. Визначення масової комунікації. *Актуальні питання масової комунікації*. 2008. Вип. 9. С. 39-50. URL: <https://surl.li/cnoxyf>
2. Іванов В. Основні теорії масової комунікації і журналістики: навч. посібник / за наук. редакц. В. В. Різуна К.: Центр Вільної Преси, 2010. 258 с.
3. Квіт С. Масові комунікації: підруч. К.: Києво-Могилянська академія, 2008. 206 с.
4. Косюк О. М. Теорія масової комунікації: навч. посіб. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2012. 384 с.
5. Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації / пер. з англ. Львів: Літопис, 2010. 538 с.
6. Партико З. В. Теорія масової інформації та комунікації: навч. посібник. Л.: Афіша, 2008. 290 с. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=book.index&book=160>
7. Петрушкевич М. Підходи до розуміння масової комунікації. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*.

Філософські науки. 2013. № 11. С. 101-107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnufn_2013_11_20

8. Різун В. В. Теорія масової комунікації: підруч. К.: Просвіта, 2008. 260 с. URL: http://journalib.univ.kiev.ua/Teoriya_mas_com.pdf

9. Теорія масової комунікації: курс лекцій / [Різун В.В., Холод О.М.]. К.: КиМУ, 2010. 150 с.

10. Терещук В. І. Масові комунікації: навч. посіб. для студентів ВНЗ; Ун-т економіки та права "КРОК". Київ: Ун-т екон.та права "КРОК",2017. 200 с.

Додаткова

1. Владимиров В.М. Парадокси сучасної науки про масову комунікацію: монографія. Київ: Наукова столиця, 2020. 183 с.

2. Горпинич О.В., Архипова А.О. Соціологія масових комунікацій та медіапланування: навч. посібник. Київ: Держ. ун-т телекомунікацій, 2018. 255 с. URL: https://duikt.edu.ua/uploads/1_1633_68263693.pdf

3. Городенко Л., Цимбаленко Є. Українські теоретики масової комунікації: огляд основних праць. *Актуальні питання масової комунікації.* 2023. № 34. С. 18-41. <https://doi.org/10.17721/SIMC.2023.34.18-41>

4. Демченко С.В. Масова комунікація як предмет наукового осмислення (світовий та український досвід): монографія; Дніпропетр. нац. ун-т ім. Олеся Гончара. Д.: Середняк Т. К., 2012. 99 с.

5. Дзьобань О. П. Засоби масової комунікації в культурі суспільства постмодерну. *Інформація і право.* 2011. № 3. С. 93-101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2011_3_15

6. Зражевська Н. І. Масова комунікація і культура: лекції. Черкаси: Брама-Україна, 2006. 171 с.

7. Кіслов Д. Масова комунікація як система соціальної взаємодії. *Актуальні проблеми державного управління.* 2014. Вип. 2. С. 29-32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo_2014_2_8

8. Косяк О. М. Індивідуальний фактор у потрактуванні масової комунікації. *Українське журналістичознавство.* 2013. Вип. 14. С. 71-74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uzhz_2013_14_15

9. Косяк О. М. Нове поняття масової комунікації: теоретико-термінологічний аспект. *Virtus Scientific journal. Montreal: CPM "ASF".* № 32. March, 2019. С. 234-242. URL: <https://surl.li/xvltzw>

10. Косяк О. М. Проблема змісту теорії масової комунікації як навчальної дисципліни. *Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Сер.: Культура і соціальні комунікації.* 2010. Вип. 2. С. 201-209. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaksk_2010_2_26

11. Лалл Дж. Мас-медіа, комунікація, культура: глобальний підхід / Дж. Лалл; Пер. з англ. О. Гриценка та ін.; За ред. О. Гриценка та Н. Гончаренко. К.: К.І.С., 2002. 264 с.

12. Мак-Люен М. Галактика Гутенберга: Становлення людини друкованої книги: монографія. К.: Ніка-Центр, 2001. 464 с.

13. Макуха Д. О. Трансформації процесу масової комунікації: інформаційний рівень. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука".* 2019. № 1(1). С. 55-60. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2019_1\(1\)__13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2019_1(1)__13)

14. Морозова О. О. Визначення масової комунікації як процесу "поширення інформації". *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 18: Економіка і право*. 2016. Вип. 31. С. 102-106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_018_2016_31_18
15. Нікітенко В. О. Методологія аналізу інформаційно-комунікативного процесу як теоретичної засади розвитку інформаційного суспільства. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. Вип. 71. С. 68-75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpqgvzdia_2017_71_10
16. Почепцов Г. Мерлін, Супермен і Гаррі Поттер: конструювання нематеріального в масовій культурі. К.: Спадщина, 2013. 286 с.
17. Пруднікова О. В. Діалектика масової комунікації та інформаційної культури в сучасному суспільстві. *Філософія науки: традиції та інновації*. 2015. № 1. С. 48-57. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FilosNauk_2015_1_8
18. Пруднікова О. В. Масова комунікація як підґрунтя розвитку інформаційної культури. *Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2014. № 1. С. 53-61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_2014_1_9
19. Січкаренко Г. Масові комунікації: проблеми міждисциплінарного підходу у вищій освіті. *Соціум. Документ. Комунікація. Серія: Історичні науки*. 2021. Вип. 11. С. 368-385. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/colscart_2021_11_18
20. Суська О. О. Діяльнісні основи суб'єктності в масовій комунікації. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. 2011. Вип. 27. С. 208-215. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nssp_2011_27_25
21. Фурманкевич Н. М. Теорія масової комунікації: гендерний аспект. *Молодий вчений*. 2015. № 11(1). С. 156-159. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_11\(1\)_36](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_11(1)_36)
22. Щербина А.М. Соціокультурна регуляція у технологіях масової комунікації: монографія. К.: Академвидав, 2013. 196 с.
23. Якубовська М., Г., Масі Н. І. Еволюція соціальних комунікацій: становлення нової культурної реальності. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 2. С. 130-136. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2019_2_18

Тема 2. Маси: теоретичні аспекти

На лекційному занятті «Маси: підходи до визначення, сучасні характеристики» увага приділяється проблемі дефініції термін "маси", а також стихійним і штучним масам; масам як споживачам інформації та чинникові масової комунікації. Крім того, детально розглядаються поняття масового суспільства, його дослідники; маса як натовп, як аудиторія, як громадськість, як публіка; масова/суспільна свідомість і громадська думка; сучасні характеристики та типологія мас інформаційного суспільства.

На семінарському занятті вивчення теми відбувається детальніше, в контексті масової культури ХХ – початку ХХІ століття.

Семінарське заняття: Маси в контексті масовізації культури ХХ – початку ХХІ століття

План:

1. Маси як реципієнти масовокомунікаційної діяльності.

2. Масовізація культури. Традиційна, популярна та масова культура.
3. Масова культура та елітарна культура.
4. Молодіжні субкультури сучасності в контексті масовізації культури.
5. Комунікатор, його вплив на маси.
6. Структура і функції засобів масової комунікації (ЗМК).

Рекомендована література:

Основна

1. Квіт С. Масові комунікації: підруч. К.: Києво-Могилянська академія, 2008. 206 с.
2. Коновець О. Ф. Масова комунікація: теорії, моделі, технології: навч. посібник. К.: ЛГУ, 2009. 266 с.
3. Корню Д. Етика засобів масової інформації. К.: К.І.С., 2004. 130 с.
4. Косюк О. М. Теорія масової комунікації: навч. посіб. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2012. 384 с.
5. Партико З. В. Теорія масової інформації та комунікації: навч. посібник. Л.: Афіша, 2008. 290 с. URL: <https://surl.li/qeutau>
6. Різун В. В. Теорія масової комунікації: підруч. К.: Просвіта, 2008. 260 с. URL: http://journalib.univ.kiev.ua/Teoriya_mas_com.pdf
7. Теорія масової комунікації: курс лекцій / [Різун В.В., Холод О.М.]. К.: КиМУ, 2010. 150 с.
8. Терещук В. І. Масові комунікації: навч. посіб. для студентів ВНЗ; Ун-т економіки та права "КРОК". Київ: Ун-т екон.та права "КРОК",2017. 200 с.

Додаткова

9. Артамонова І. М. Роль, параметри й функції масової аудиторії в нових комунікаційних моделях. *Держава та регіони. Соціальні комунікації*. 2013. № 2. С. 4-9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drsk_2013_2_3
10. Башманівський В., Башманівська Л. Особливості комунікації реципієнта та засобів масової інформації у глобалізованому світі. *Вісник Книжкової палати*. 2018. № 10. С. 20-23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2018_10_5
11. Белецька А. В. Індивідуальні та масові емоції у соціальних комунікаціях. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2016. Т. 4. С. 8-14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2016_4_4
12. Вінічук І. М. Особливості впливу глобальних систем масової комунікації на особистість. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2012. № 1. С. 50-53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2012_1_11
13. Горпинич О.В., Архипова А.О. Соціологія масових комунікацій та медіапланування: навчальний посібник. Київ: Держ. ун-т телекомунікацій, 2018. 255 с. URL: https://duikt.edu.ua/uploads/1_1633_68263693.pdf
14. Дзьобань О. П. Засоби масової комунікації в культурі суспільства постмодерну. *Інформація і право*. 2011. № 3. С. 93-101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2011_3_15
15. Качинська К. А. Засоби Інтернет-комунікацій як важливий інструмент масової маніпуляції свідомістю. *Інформація і право*. 2016. № 4. С. 71-84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2016_4_10

16. Демуцька А. Масові емоції в соціальних комунікаціях як результат масовоінформаційного впливу. *Scientific notes of the institute of journalism*. 2021. Т. 1. С. 30-40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2021_1_4

17. Іщук Н. М. Немасові явища в масовій комунікації інформаційного інтернет-простору. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2013. Т. 50. С. 154-158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2013_50_31

Тема 3. Моделі масової комунікації

На лекційному занятті «Моделі масових комунікацій: теоретичні аспекти» характеризуються дослідники, основні теорії (модель Аристотеля; модель масової комунікації Г. Лассуелла; моделі П.Лазарсфельда, Р. Мертона; математична модель К. Шенона-У.Уівера; циркулярна модель комунікації; нелінійна модель комунікації Т. Ньюкомба; дифузрна модель Е. Роджерса. Крім того, увага приділяється теорії масової комунікації, що ґрунтуються на функції політичного контролю: підгрупі теорій з домінуючим матеріально-економічним фактором (теорія масового суспільства, політико-економічна теорія, економіко-соціологічна традиція, політико-соціологічний напрям, критична теорія); підгрупа теорій з домінуючим ідеологічним фактором (теорія гегемонії ЗМК, радянська соціологічна школа); теоріям масової комунікації, що ґрунтуються на функції опосередкованого духовного контролю та на культурологічній функції.

На семінарському занятті вивчення Темі 3 відбувається в аспекті семіотичних моделей масової комунікації та специфіки масових комунікацій інформаційного суспільства.

Семінарське заняття: **Семіотичні моделі масових комунікацій. Масові комунікації інформаційного суспільства**

План:

1. Семіотичні моделі (Р. Якобсон, Ю. Лотман, У. Еко).
2. Моделі іміджевої, пропагандистської комунікації.
3. Соціологічна модель П. Бурдьє.
4. Інтегральна модель Б. Вестлі і М. Макліна.
5. Модель масової комунікації М. де Флера.
6. Мас-медіа як соціальна підсистема (концепція Н. Лумана).

Рекомендована література:

Основна

1. Житарюк М. Теорії та моделі масової інформації: навч.-метод. посіб.; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2018. 242 с.
2. Квіт С. Масові комунікації: підруч. К.: Києво-Могилянська академія, 2008. 206 с.
3. Коновець О. Ф. Масова комунікація: теорії, моделі, технології: навч. посібник. К.: ЛГУ, 2009. 266 с.
4. Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації / пер. з англ. Львів: Літопис, 2010. 538 с.
5. Партико З. В. Теорія масової інформації та комунікації: навч. посібник. Л.: Афіша, 2008. 290 с. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=book.index&book=160>

6. Різун В. В. Теорія масової комунікації: підруч. К.: Просвіта, 2008. 260 с. URL: http://journalib.univ.kiev.ua/Teoriya_mas_com.pdf
7. Теорія масової комунікації: курс лекцій / [Різун В.В., Холод О.М.]. К.: КиМУ, 2010. 150 с. URL: <https://studfile.net/preview/7872971/>
8. Терещук В. І. Масові комунікації: навч. посіб. для студентів ВНЗ; Ун-т економіки та права "КРОК". Київ: Ун-т екон.та права "КРОК",2017. 200 с.
- Додаткова
9. Качинська К. А. Засоби Інтернет-комунікацій як важливий інструмент масової маніпуляції свідомістю. *Інформація і право*. 2016. № 4. С. 71-84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2016_4_10
10. Закірова С. Технологічний детермінізм засобів масової комунікації у часі і просторі (за теоретичною концепцією Харольда Інніса). *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2017. Вип. 48. С. 615-629. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nprnbuimviv_2017_48_47
11. Іщук Н. М. Немасові явища в масовій комунікації інформаційного інтернет-простору. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2013. Т. 50. С. 154-158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2013_50_31
12. Кіслов Д. Масова комунікація як система соціальної взаємодії. *Актуальні проблеми державного управління*. 2014. Вип. 2. С. 29-32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo_2014_2_8
13. Ковалинська І. В. Невербальна комунікація. К.: Вид-во «Освіта України», 2014. 289 с.
14. Косюк О. М. Моделювання процесів масової комунікації за хронологічним критерієм. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2013. Т. 53. С. 114-118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2013_53_23
15. Косюк О. М. Теорія масової комунікації: навч. посіб. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2012. 384 с.
16. Макуха Д. О. Трансформації процесу масової комунікації: інформаційний рівень. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2019. № 1(1). С. 55-60. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2019_1\(1\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2019_1(1)_13)
17. Почепцов Г. Від покемонів до гібридних війн: нові комунікативні технології XXI століття; [пер. з рос. Т. Гуменюк]. Київ: Києво-Могилянська академія, 2017. 257 с.
18. Федотова Н. Стирання табу як ознака трансформації масової організованої комунікації. *Образ*. 2017. Вип. 4. С. 62-66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/obraz_2017_4_9

Тема 4. Масові комунікації у вимірах громадського життя, політики, освіти, культури, мистецтва

На лекційному занятті за темою «Публічна комунікація» подається короткий огляд публічних комунікацій минулого, вказується на мистецтво риторики в античному світі, інститути глашатаїв та інші форми публічної комунікації. Детально розглядаються поняття публічного і приватного в контексті публічних комунікацій; публічного сектору, публічної комунікації й публічної політики, співвідношення понять «публічна комунікація», «публічна інформація», «публічна політика»; мета публічної комунікації, основні підпростори-рівні публічності, концепції публічного простору; архітектурні

особливості публічного простору та їх вплив на публічні комунікації. Крім того, звертається увага на публічний комунікативний простір, його поняття, види, історію становлення й розвитку; функції публічного комунікативного простору. У цьому контексті характеризуються європейські публічні комунікації та публічна політика.

На семінарському занятті вивчення теми відбувається у вимірі освіти, культури, мистецтва.

Семінарське заняття: **Масові комунікації: вимір освіти, культури, мистецтва**

План:

1. Масові комунікації в сфері освіти.
2. Масові комунікації у вимірі культури:
  - бібліотечні комунікації;
  - музейні комунікації;
  - релігійні комунікації.
3. Масові комунікації в художньому / мистецькому просторі.
4. Сучасні масові комунікації: новітні явища у віртуальному просторі.

Рекомендована література:

Основна

1. Косюк О. М. Теорія масової комунікації: навч. посіб. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2012. 384 с.
2. Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації / пер. з англ. Львів: Літопис, 2010. 538 с.
3. Партико З. В. Теорія масової інформації та комунікації: навч. посібник. Л.: Афіша, 2008. 290 с. URL: <https://surl.li/bkmdml>
4. Піпченко Н. Європейські комунікації: навч. посібник. К.: ВАДЕКс, 2021. 136 с. URL: <https://surl.li/tpmmuq>
5. Почепцов Г.Г. Теорія комунікації; Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. 2-ге вид., доп. К., 1999. 307 с.
6. Публічна комунікація: навч. посібник / за заг. ред. В. І. Шарого. Черкаси: вид. Чабаненко Ю. А., 2020. 330 с.
7. Теорія масової комунікації: курс лекцій / [Різун В.В., Холод О.М.]. К.: КиМУ, 2010. 150 с.

Додаткова

8. Агафонова Г. С., Карчевська О. В. Новітні можливості масової комунікації як чинник трансформації світового політичного процесу. *Гілея: науковий вісник*. 2018. Вип. 132. С. 312-316. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2018_132_84
9. Андреєв Д. В. Проблема дуалізму засобів масової інформації в забезпеченні масових комунікацій. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2015. Вип. 15(1). С. 4-7. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_15\(1\)_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_15(1)_3)
10. Вінчук І. М. Особливості впливу глобальних систем масової комунікації на особистість. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2012. № 1. С. 50-53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2012_1_11
11. Воронянський О. В. Масова соціальна комунікація як процес реалізації влади над суспільством. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія*. 2013. Т. 21. вип. 23(2). С. 63-68. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdufsp_2013_21_23\(2\)_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdufsp_2013_21_23(2)_14)

12. Демченко М. Соціальний простір ідеологічної функції масової комунікації в умовах інформаційного суспільства. *Образ*. 2016. Вип. 1. С. 78-85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/obraz_2016_1_11
13. Дубов Д. Засоби масової інформації як якісно нові суб'єкти політичних комунікацій. *Політичний менеджмент*. 2007. № 1. С. 57-65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ПоМе_2007_1_8
14. Качинська К. А. Засоби Інтернет-комунікацій як важливий інструмент масової маніпуляції свідомістю. *Інформація і право*. 2016. № 4. С. 71-84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2016_4_10
15. Кіслов Д.В. Політична безпека масових комунікацій: монографія; Київ. міжнар. ун-т, Ін-т екон. та гуманіт. пробл. К.: [МП Леся], 2010. 207 с.
16. Зернецька О. В. Глобальний розвиток систем масової комунікації і міжнародні відносини. К.: Освіта, 1999. 352 с.
17. Коваленко І. І. Громадянська культура та засоби масової комунікації в інформаційному суспільстві. *Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2014. № 3. С. 90-101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_2014_3_13

Тема 5. Впливи, ефективність та ефекти у масових комунікаціях

На лекційному занятті за темою «Впливи та ефективність у масових комунікаціях» увага приділяється концептуальним засадам і технологіям масовокомунікаційного впливу. поняттям ефективності в масових комунікаціях, масового зараження, масової маніпуляції та масовій сугестії, новим медіа як протизвазі масовокомунікаційним технологіям. На семінарському занятті вивчення теми відбувається детальніше.

Семінарське заняття: **Ефекти у масових комунікаціях**

План:

1. Поняття ефекту в масових комунікаціях.
2. Види ефектів у масових комунікаціях. Візуалізація.
3. Міф як результат масової комунікації.

Рекомендована література:

Основна

1. Квіт С. Масові комунікації: підруч. К.: Києво-Могилянська академія, 2008. 206 с.
2. Ковалинська І. В. Невербальна комунікація. К.: Вид-во «Освіта України», 2014. 289 с.
3. Косюк О. М. Теорія масової комунікації: навч. посіб. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2012. 384 с.
4. Лалл Дж. Мас-медіа, комунікація, культура: глобальний підхід / Дж. Лалл; Пер. з англ. О. Гриценка та ін.; За ред. О. Гриценка та Н. Гончаренко. К.: К.І.С., 2002. 264 с.
5. Різун В. В. Теорія масової комунікації: підруч. К.: Просвіта, 2008. 260 с. URL: http://journalib.univ.kiev.ua/Teoriya_mas_com.pdf
6. Теорія масової комунікації: курс лекцій / [Різун В.В., Холод О.М.]. К.: КиМУ, 2010. 150 с.

Додаткова

7. Абисова М. А. Видовище як форма масової комунікації в умовах комунікаційного плюралізму. *Вісник Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія*. 2011. № 2. С. 109-112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnau_f_2011_2_26
8. Артамонова І. М. Роль, параметри й функції масової аудиторії в нових комунікаційних моделях. *Держава та регіони. Соціальні комунікації*. 2013. № 2. С. 4-9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drsk_2013_2_3
9. Башманівський В., Башманівська Л. Особливості комунікації реципієнта та засобів масової інформації у глобалізованому світі. *Вісник Книжкової палати*. 2018. № 10. С. 20-23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2018_10_5
10. Белецька А. В. Індивідуальні та масові емоції у соціальних комунікаціях. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2016. Т. 4. С. 8-14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2016_4_4
11. Вінічук І. М. Особливості впливу глобальних систем масової комунікації на особистість. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2012. № 1. С. 50-53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2012_1_11
12. Дзьобань О. П. Засоби масової комунікації в культурі суспільства постмодерну. *Інформація і право*. 2011. № 3. С. 93-101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2011_3_15
13. Дубов Д. Засоби масової інформації як якісно нові суб'єкти політичних комунікацій. *Політичний менеджмент*. 2007. № 1. С. 57-65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PoMe_2007_1_8
14. Качинська К. А. Засоби Інтернет-комунікацій як важливий інструмент масової маніпуляції свідомістю. *Інформація і право*. 2016. № 4. С. 71-84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2016_4_10
15. Демуцька А. Масові емоції в соціальних комунікаціях як результат масовоінформаційного впливу. *Scientific notes of the institute of journalism*. 2021. Т. 1. С. 30-40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2021_1_4
16. Денисюк Ж. З. Візуальна комунікація як феномен масової культури. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2022. № 2. С. 9-14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2022_2_4
17. Засоби масової комунікації: формування інформаційного суспільства: монографія / Горевалов С.І. [та ін.]; Київ. міжнар. ун-т. К.: КиМУ, 2010. 320с.
18. Зернецька О.В. Глобальний розвиток систем масової комунікації і міжнародні відносини: монографія; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. К.: Освіта, 1999. 346 с.
19. Іщук Н. М. Немасові явища в масовій комунікації інформаційного інтернет-простору. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2013. Т. 50. С. 154-158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2013_50_31
20. Корню Д. Етика засобів масової інформації. К.: К.І.С., 2004. 130 с.
21. Луман Ніклас. Реальність мас-медіа; [ред., передм.: Іванова В. та Мінакова М.]. К.: Акад. Укр. Преси: ЦВП, 2010. 158 с.
22. Медіакомунікації війни: кол. монографія / [О. В. Безручко та ін.; наук. ред. О. М. Холод]. Київ, 2016. 232 с.
23. Погасій Л. П. Специфіка інформаційної картини світу, генерованої засобами масової комунікації. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 7:*

Тема 6. Теоретичні основи інформації. Інформаційна революція

На лекційному занятті за темою «Інформація: наукові підходи до визначення. Інформаційна революція» у фокусі уваги перебувають основні підходи до визначення поняття «інформація», її властивості, вимірювання, оцінювання, види, якісні параметри, їх суб'єктивність, а також семантична цінність інформації, її достовірність, складність, компресованість, кодування за допомогою знаків. Крім того, розглядаються атрибутивна і функціональна теорії інформації та інформаційна революція, її етапи, їх основний зміст. На семінарському занятті вивчення теми відбувається в аспекті інформаційної взаємодії в суспільстві.

Семінарське заняття: Інформаційна взаємодія у суспільстві

План:

1. Складові та функції інформаційної взаємодії. Інфосфера. Ноосфера.
2. Специфіка масовоінформаційної діяльності. Обмін інформацією, її функціонування.
3. Методи та прийоми поширення масової інформації.
4. Інформаційний потік. Інформаційна індустрія. Інформаційна магістраль Н.Негропonte.
5. Поняття інформації в українському Законодавстві.

Рекомендована література:

Основна

1. Партико З. В. Теорія масової інформації та комунікації: навч. посібник. Л.: Афіша, 2008. 290 с. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=book.index&book=160>
2. Про інформацію. Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII. Законодавство України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=2&nreg=2657-12>
3. Юферева О.В. Конспект лекцій до курсу «Теорія масової інформації». Запоріжжя: ЗНТУ, 2015. 76 с.

Додаткова

4. Аляєв Г. Теорія інформації на тлі історії філософії. *Науковий вісник Чернівецького університету. Філософія.* 2015. Вип. 754-755. С. 3-8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvchu_fil_2015_754-755_3
5. Банах С. В. Поняття та особливості інформації як теоретичної категорії. *Актуальні проблеми правознавства.* 2019. Вип. 4. С. 226-231. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprgr_2019_4_41
6. Водорезова С. Р. Поняття та властивості інформації як основи інформаційного суспільства. *Адаптація до права ЄС регулювання економіки України в сучасних умовах:* зб. наук. пр. Харків, 2015. С. 107-112.
7. Гордієнко С. Г. Теоретико-прикладні засади оцінки інформації в умовах сучасності. *Часопис Академії адвокатури України.* 2015. Т. 8, № 3. С. 24-33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaau_2015_8_3_5

8. Гуськова Л. В., Махачашвілі Р. К. Категорія слова в сучасних теоріях інформації. *Закарпатські філологічні студії*. 2018. Вип. 3(2). С. 68-72. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/trphst_2018_3\(2\)_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/trphst_2018_3(2)_16)
9. Зайцев О. В. Модель комплексування інформації, отриманої від різних джерел на основі теорії свідчень Демпстера-Шейфера. *Системи управління, навігації та зв'язку*. 2015. Вип. 1. С. 100-102. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/suntz_2015_1_28
10. Кобижча Н. І., Іващенко О. Л., Подгаєцька В. В. Кодування інформації: різновиди штучних знакових систем. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 3. С. 63-70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2022_3_10
11. Колтачихіна О. Ю. Становлення поняття "інформація" в кібернетиці та теорії інформації (середина ХХ ст.). *Питання історії науки і техніки*. 2012. № 1. С. 2-7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pint_2012_1_2
12. Май Манфред. Медіа-політика в інформаційному суспільстві; [пер. з нім.: В. Климченко та В. Олійник; за ред. В. Іванова]. К.: Академія Української Преси: Центр Вільної Преси, 2011. 285 с.
13. Маслов А. О. Теорія недосконалої інформації Н.Лукаса і концепція циклу "нових класиків". *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 9. С. 47-54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2012_9_6
14. Поперечнюк В. М.Визначення інформації та знань як категорії інтелектуалізації суспільства: теоретико-правовий аналіз. *Інформація і право*. 2015. № 1. С. 27-37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2015_1_5
15. Салата Г. В., Бачинська Н. А. Культура і комунікація: як культура впливає на сприйняття інформації. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 3. С. 80-87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2019_3_12
16. Сопілко І. М. Нормативно-правове закріплення визначення інформації: організаційно-правові питання теорії та практики. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2010. № 4. С. 60-63. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2010_4_14
17. Субіна Т. В. Теоретичні підходи до визначення змісту поняття інформація як елементу інформаційного суспільства. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2017. Вип. 2-3. С. 147-152. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/muvnudp_2017_2-3_33
18. Яруліна Н. Теоретичні підходи до визначення понять "інформаційний простір", "інформаційне середовище", "інформаційно-комунікативне середовище». *Актуальні проблеми державного управління*. 2019. Вип. 2. С. 26-31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo_2019_2_6

Тема 7. Масова інформація

На лекційному занятті за темою «Масова інформація цифрової епохи» розглядаються питання специфічних властивостей масової інформації у цифрову епоху, новизни як провідної властивості масової інформації, а також видів нової інформації. Крім того, увага приділяється таким явищам, зумовленим масовоінформаційними процесами цифрової епохи, як новини, чутки, дезінформаційні повідомлення, фейки, інформаційна криза, пропаганда і агітація, інформаційні війни.

На семінарському занятті вивчення теми відбувається детальніше, в ракурсі діяльності засобів масової інформації цифрової епохи.

Семінарське заняття: **Засоби масової інформації (ЗМІ)**

План:

1. Поняття медіа та ЗМІ.
2. Впливи медіа на суспільство.
3. Політична, комерційна, соціальна реклама.

Рекомендована література:

Основна

1. Партико З. В. Теорія масової інформації та комунікації: навч. посібник. Л.: Афіша, 2008. 290 с. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=book.index&book=160>
2. Юферева О.В. Конспект лекцій до курсу «Теорія масової інформації». Запоріжжя: ЗНТУ, 2015. 76 с.

Додаткова

3. Башманівський В., Башманівська Л. Особливості комунікації реципієнта та засобів масової інформації у глобалізованому світі. *Вісник Книжкової палати*. 2018. № 10. С. 20-23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2018_10_5
4. Білоусов О. С. Розвиток концепцій інформаційного суспільства: від формування теорії постіндустріалізму до сучасності. *Актуальні проблеми політики*. 2013. Вип. 49. С. 60-68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appol_2013_49_7
5. Гончарук-Чолач Т.В. Засоби масової інформації у політичному житті суспільства: навч. посіб.; Тернопіл. нац. екон. ун-т., Навч.-наук. ін-т міжнар. екон. відносин ім. Б.Д. Гаврилишина, Каф. філософії та політології. Київ: Ліра-К, 2020. 251 с.
6. Гордієнко С. Г. Теоретико-прикладні засади оцінки інформації в умовах сучасності. *Часопис Академії адвокатури України*. 2015. Т. 8, № 3. С. 24-33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaau_2015_8_3_5
7. Забара І. М. Інформація: доктринальні підходи в науці. *Інформація і право*. 2014. №1(10). С. 35–41.
8. Засоби масової інформації як один із чинників формування громадянського суспільства: наук. дослідж., док. і матеріали / [Березовська О. В. та ін.; упоряд.: В. Щербатюк, О. Березовський; відп. і наук. ред. В. Щербатюк]; Нац. спілка краєзнавців України [та ін.]. К.: Синопис, 2010. 142 с.
9. Засоби масової інформації як феномен культури і культура у засобах масової інформації, всеукраїнська науково-теоретична конференція (2011; Київ). Матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції "Засоби масової інформації як феномен культури і культура у

засобах масової інформації", 10-11 червня 2011 р./ Нац. акад. кер. кадрів культури і мистец., Ін-т культурології Нац. акад. мистец. України; [редкол.: Чернець В. Г. (голова) та ін.]. К.: НАКККіМ, 2011. 159 с.

10. Комова М.В. Принципи співвідношення фактів та інтерпретацій у засобах масової інформації: монографія; Нац. ун-т "Львів. політехніка". Л.: Вид-во Львів. політехніки, 2012. 250 с.

11. Корню Д. Етика засобів масової інформації. К.: К.І.С., 2004. 130 с.

12. Макеєва О. М. Засоби масової інформації як суб'єкти правової комунікації. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2019. № 1. С. 30-36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2019_1_6

13. Москаленко А.З. Основи масово-інформаційної діяльності: підручник / А. З. Москаленко, Л. В. Губерський, В. Ф. Іванов; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 1999. 631 с.

14. Палагнюк Ю.В. Державне регулювання аудіовізуальних засобів масової комунікації: європейський досвід та Україна: монографія; Чорномор. держ. ун-т ім. Петра Могили. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. 233 с.

Тема 8. Масовоінформаційні впливи цифрової епохи

На лекційному занятті за темою «Масово інформаційні впливи цифрової епохи» розглядаються питання специфіки таких впливів, ролі новітніх технологій та засобів масової комунікації в них, а також питання інформаційної безпеки цифрової епохи та протидії інформаційній агресії на матеріалі російської інформаційної ворожої діяльності щодо України.

На семінарському занятті вивчення теми відбувається детальніше, зокрема, в ракурсі діяльності засобів масової інформації цифрової епохи.

Семінарське заняття: **Масова інформація цифрової епохи**

План:

1. Інформаційні впливи цифрової епохи.
2. Специфіка ЗМІ у цифрову епоху.
3. Медіа у протидії антиукраїнській інформаційній агресії.

Рекомендована література:

Основна

1. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні. Закон України від 16 листопада 1992 року № 2782-ХІІ. *Законодавство України*. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2782-12>

2. Українське законодавство: Засоби масової інформації: підгот. Прогр. прав. захисту та освіти ЗМІ при IREX ПроМедіа: [збірник] К.: [б. в.], 2000. 256 с.

Додаткова

3. Агаєв Н.А. Теорія та практика інформаційно-психологічного впливу на масову свідомість: метод. посіб. / [Агаєв Н. А., Пішко І. О., Лозінська Н. С.]; Н.-д. центр гуманітар. проблем Збройних Сил України. Київ: НДЦ ГП ЗС України, 2015. 167 с.

4. Башманівський В., Башманівська Л. Особливості комунікації реципієнта та засобів масової інформації у глобалізованому світі. *Вісник Книжкової палати*. 2018. № 10. С. 20-23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2018_10_5

5. Верховцева І.Г. Ворожа пропаганда в гібридній російській агресії проти України 2014-2024 рр. та інформаційна діяльність бібліотек. *Актуальні проблеми сучасної освіти та науки в контексті євроінтеграційного поступу*: матер. доп. учасн. X Міжнар. наук.-пр. конф. (м. Луцьк, 22-24 трав. 2024 р.) / упоряд.: О.А. Бундак, Л.В. Бензель. Луцьк: ЛПРОЛ, 2024. С. 276–280.
6. Верховцева І.Г. Глобальний кіберпростір та опір інформаційній агресії: кібердипломатія України у протидії російській інформаційній інвазії. *Міжнародне співтовариство та Україна в процесах економічного та цивілізаційного поступу: актуальні економіко-технологічні, ресурсні, інституціональні, безпекові та соціогуманітарні проблеми*: монографія. Рига: Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2024. С. 213–243. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-480-1-9>
7. Верховцева І.Г. Інформаційно-комунікаційний сегмент гібридної війни росії проти України 2014–2024 рр.: пропаганда (стан вітчизняних студій). *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2024. Вип. 70. С. 443–477. DOI: [10.15407/nr.70.443](https://doi.org/10.15407/nr.70.443)
8. Верховцева І.Г. Історична матриця «руський мир» та однойменний сучасний пропагандистський міф країни-агресорки: до деконструкції концепту. *Протидія дезінформації в умовах російської агресії проти України: виклики і перспективи*: тези доп. учасників міжн. наук.-практ. конф. (Харків (Україна) – Ann-Arbor (USA)), 12-13 грудня 2023 року) / Наук.-досл. ін-т публ. політики і соц. наук. Харків: НДІ ППСН, 2023. С. 13–18. DOI: <https://doi.org/10.32782/PPSS.2023.1.1>
9. Верховцева І.Г., Ковальський Г.Є. Маніпулятивні технології в міжнародному інформаційному протистоянні. *Дипломатія доби глобалізації: нові виклики та завдання*: матер. Міжнар. наук.-пр. конф., 15 грудня 2022 р.). Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2022. С. 16–21.
10. Верховцева І.Г. Пропаганда як міфотворчість цифрової епохи: інформаційне насильство та ідентичність людини. *Transcending Boundaries: Unraveling the Dynamics of Cutting-Edge Research and its Transformative Impact on the Global Sphere*: Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Internet Conference, July 11-12, 2024. Dnipro: FOP Marenichenko V.V., 2024. P. 45–47.
11. Верховцева І.Г. Російська інформаційна війна проти України 2014–2024 рр. як предмет наукових студій: концепт «інформаційне насильство». *Образ*. 2024. № 2(45). С. 26–35. DOI [https://doi.org/10.21272/Obraz.2024.2\(45\)-26-35](https://doi.org/10.21272/Obraz.2024.2(45)-26-35)
12. Верховцева І.Г. Руський мир як мирський фашизм: традиційні соціальні практики «довгого ХІХ ст.» та імперська свідомість росіян. *Public History. Історія в публічному просторі*: зб. тез міжнар. наук. конф. (Київ, 20 травня 2022 р. / КНУ ім. Тараса Шевченка). К.: КНУ ім. Тараса Шевченка, 2022. С. 28–35.
13. Верховцева І.Г. Фейки російської інформаційної війни проти України: деконструюючи «історичну росію» та «руський мир». *Україна в умовах російської агресії: виклики та відповіді*: монографія / [І. В. Букреєва, І. Г. Верховцева, В. В. Гулай та ін.]; Аналіт. центр сучас. гуманітаристики. Харків: Право, 2024. С. 76–93. DOI: <https://doi.org/9786178518240>.
14. Гончарук-Чолач Т.В. Засоби масової інформації у політичному житті суспільства: навч. посіб.; Тернопіл. нац. екон. ун-т., Навч.-наук. ін-т міжнар. екон. відносин ім. Б.Д. Гаврилишина, Каф. філософії та політології. Київ: Ліра-К, 2020. 251 с.

15. Демуцька А. Масові емоції в соціальних комунікаціях як результат масовоінформаційного впливу. *Scientific notes of the institute of journalism*. 2021. Т. 1. С. 30-40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2021_1_4
16. Дубов Д. Засоби масової інформації як якісно нові суб'єкти політичних комунікацій. *Політичний менеджмент*. 2007. № 1. С. 57-65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PoMe_2007_1_8
17. Забара І. М. Інформація: доктринальні підходи в науці. *Інформація і право*. 2014. №1(10). С. 35–41.
18. Засоби масової інформації як один із чинників формування громадянського суспільства: наук. дослідж., док. і матеріали / [Березовська О. В. та ін.; упоряд.: В. Щербатюк, О. Березовський; відп. і наук. ред. В. Щербатюк]; Нац. спілка краєзнавців України [та ін.]. К.: Синопис, 2010. 142 с.
19. Національна безпека в умовах інформаційних та гібридних війн: монографія / [В. С. Куйбіда та ін.]; за заг. ред. В. Куйбіди і В. Бебика; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Ред. пол.-укр. журн. "Соц.-гуманітар. науки". Київ: НАДУ, 2019. 380 с.
20. Нестеряк Ю. В. Міжнародні критерії інформаційної безпеки держави: теоретико-методологічний аналіз. *Публічне управління: теорія та практика*. 2014. Вип. 1. С. 62-67. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2014_1_11
21. Палагнюк Ю.В. Державне регулювання аудіовізуальних засобів масової комунікації: європейський досвід та Україна: монографія; Чорномор. держ. ун-т ім. Петра Могили. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. 233 с.
22. Петькун С.М., Верховцева І.Г. Публічна дипломатія України: виклики кібернетизації міжнародних комунікацій (контекст протидії інформаційній агресії росії). *Глобальний світ і Україна: сучасні виклики та пошук відповідей: матер. II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 31 жовт. 2024 р.)* / [редкол.: Герасіна Л.М. (голова), Козловець М.А., Прудников В.А. та ін.]; Аналіт. центр сучас. гуманітаристики; Харків. асоц. політологів. Харків: Право, 2024. С. 103–108. URL: <https://acmhs.in.ua/conferences.html>
23. Почепцов Г. Контроль над розумом. К.: Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2012. 352 с.
24. Почепцов Г. Сенси і війни: Україна і Росія в інформаційній і смисловій війнах; пер. з рос. Тамари Гуменюк. Київ: Києво-Могилян. акад., 2016. 312 с.
25. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. Вид. 2-ге, допов. Київ: Києво-Могилян. акад., 2016. 502 с.
26. Почепцов Г. Токсичний інфростір. Як зберегти ясність мислення і свободу дії. Харків: Віват, 2022. 381 с.
27. Почепцов Г. Фейк. Технології спотворення реальності. Київ: Києво-Могилян. акад., 2020. 219 с.
28. Чабаненко М.В. Інтернет-ЗМІ як складова частина системи засобів масової інформації України: монографія; ДВНЗ "Запоріж. нац. ун-т" МОН України. Запоріжжя: [ЗНУ], 2011. 184 с.
29. Verkhovtseva I.G. Hostile Propaganda Of The Digital Age As Information Violence: Ukraine's Response To Russian Information Invasion. *Modern science: prospects, innovations and technologies: Scientific monograph. Part 1*. Ryga, Latvia:

3. ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Змістовий модуль 1. Теорія масової комунікації

1. У 1609 р. у місті Страсбург (Німеччина) вийшла газета, що називалась «Relation: Aller Furnemmen», де були розміщені новини з Кельна, Антверпена, Риму, Венеції, Відня і Праги. Її редактором-видавцем став друкар Йоганн Каролус. Це твердження:

а) вірне б) невірне

2. Різновид соціокультурної комунікації, що реалізується на рівні суспільства та є процесом, у ході якого специфічно організовані інститути за допомогою технічних засобів (засобів масової комунікації - преси, радіо, кінематографа, телебачення тощо) виробляють і передають послання великій та розсіяній в просторі аудиторії з метою впливу на оцінки, думки та поведінку людей, – це:

а) внутрішньогрупова комунікація б) міжгрупова комунікація в) масова комунікація

3. Монологічна комунікація відповідає:

а) одновекторній комунікації б) багатовекторній комунікації

4. Система знаків, які використовуються у процесі спілкування та відрізняються від мовних засобами та формою виявлення. Це:

а) вербальна комунікація б) невербальна (несловесна) комунікація в) соціальна взаємодія

5. Культура, популярна серед широких верств населення в конкретному суспільстві та переважно комерційно успішна. Її елементи зустрічаються повсюди – в кулінарії, одязі, споживанні, засобах масової інформації та контрастують з елітарною культурою. Це:

а) етнічна культура б) національна культура в) масова культура

6. Перші в Європі газети з'явилися у 1609-1631 роках у:

а) Венеції, Німеччині, Франції б) Німеччині, Англії в) Венеції, Англії

7. Форма спілкування між об'єктами, в процесі якого вони обмінюються інформацією повідомленнями, власними й чужими думками і почуттями за допомогою мови та інших знаків; різновид спілкування, який може бути вербальним та невербальним, усним та письмовим, формальним та неформальним, – це:

а) реакція б) комунікація в) символізація

8. Суспільна гетерогенна (неоднорідна) група людей, які є анонімними, фізично розпоршеними й відокремленими, не організованими до співпраці, – це:

а) аудиторія б) маса в) спільнота

9. Чи включив Д. Мак-Квейл у свою універсальну піраміду комунікації рівень автокомунікації (внутрішньоособистісної комунікації):

а) так б) ні

10. Першою у світовій історії друкованою газетою стала «Ді бао» («Столичний вісник»), яка виходила в Китаї з 1213 р. Це твердження:

а) вірне б) невірне

11. Група осіб, які об'єднані лише духовно, але розпорошені та фізично відокремлені; вони є продуктом поширення періодичної преси, що духовно об'єднала різних людей як споживачів інформації – це:

а) аудиторія б) публіка в) спільнота

12. Характеристики інформаційного суспільства, які впливають на сучасні масові комунікації – це:

а) глобальність, масовізація, мережевість, диджиталізація, медіатизація
б) локальність, масовізація, мережевість, диджиталізація, медіатизація

13. Система міжособистісних нерегульованих зовнішніми факторами стосунків, завдяки чому кожен адресант може бути в ролі адресата, при цьому комунікація може відбуватися у різних – малих, великих, дуже великих спільнотах, які називаються публікою, це:

а) міжособистісна комунікація б) групова комунікація в) масова комунікація

14. Діалогічна комунікація відповідає:

а) одновекторній комунікації б) багатовекторній комунікації

15. Цей різновид комунікації виникає у лоні масової комунікації під впливом глобалізації та за умов появи мультимедійних систем; у цій комунікації комунікатор одночасно отримує роль адресанта і адресата, що насамкінець зумовлює формування глобальних інформаційних надсистем:

а) віртуальна комунікація б) публічна комунікація в) інституційна комунікація

16. До загальних умов функціонування масової комунікації відносяться такі:

а) наявність технічних засобів, масова аудиторія, багатоканальність, можливість вибору комунікативних засобів

б) масова аудиторія, багатоканальність, можливість вибору комунікативних засобів

в) наявність технічних засобів, соціальна значимість інформації, масова аудиторія, багатоканальність, можливість вибору комунікативних засобів

17. Домінанта обсягів їхньої комунікації – наукова та ускладнена художня література, документалістика, кіно тощо, а в давніші часи – секретні культурні, політичні та релігійні організації на кшталт масонської. Ці об'єднання дуже важко назвати масами в аспектах будь-яких потрактувань, оскільки йдеться про

мислителів, які надзвичайно рідко безпосередньо виходять на майдани і стають учасниками всеохопних дійств. Однак це саме та категорія комунікаторів, котра вибудовує схеми, теорії, концепції й спонукає інших до радикальних змін. Їще інтелектуальна еліта суспільств. Йдеться про:

а) сенсориків б) емотиків в) інтуїтів г) раціоналів

18. Модель комунікації Ю. Лотмана, за якої адресант і адресат мають свої «мови» та оперують неповторними смислами, а комунікація постає як переклад з «мови» на «мову» в діалозі особистостей, належить до моделі комунікації:

а) лінійної б) інтерактивної в) транс активної

19. Лінійна комунікація є процесом одночасного відправлення і отримання повідомлень комунікаторами, які залежать один від одного як творці комунікативного акту, залишаючись при цьому неповторними особистостями; при цьому комунікація постає як процес, у якому люди формують стосунки, взаємодіють один з одним. Це твердження:

а) вірне б) невірне

20. Ситуативно виникла, ймовірна за своєю природою, гетерогенна за складом, неструктурована, неорганізована та ірраціональна за формами функціонування психологічна єдність людей, яка формується щоразу як новий соціальний суб'єкт під впливом масового настрою, що виникає в результаті конфлікту між прагненнями й досягненнями людей і певним чином поводить себе в рамках своєї, масової, свідомості, – це:

а) мала соціальна група б) велика соціальна група в) маса

21. Особливий, специфічний вид свідомості суспільства, властивий величезній кількості людей (масі, масам), що містить розповсюджені у суспільстві ідеї, погляди, уявлення, ілюзії, соціальні почуття людей та в якому переплітаються буденно-психологічний і теоретико-ідеологічний рівні суспільної свідомості, – це:

а) інституційна свідомість б) масова свідомість в) ідеальна свідомість

22. Колективні погляди великої частини будь-якої громадськості, що відображають ставлення народу або певної його частини до влади; також це своєрідна сукупна, надособистісна позиція, точка зору конкретної спільноти стосовно тих чи інших явищ, подій, суспільно-політичних ситуацій; вона часто є консервативною, а для її зміни потрібно багато часу. Це:

а) політична думка б) громадська думка в) експертна думка

18. Вони все сприймають на рівні інстинктів, їм потрібні видовища, експресії, почуття, їх «веде» агресивна «тваринна» свідомість (насправді – підсвідомість), позбавлена будь-чого індивідуального, а такі «дрібниці», як руїни, бруд, запах крові, тільки стимулюють. Це глибоко інстинктивні спільноти. Йдеться про:

а) сенсориків б) емотиків в) інтуїтів г) раціоналів

24. Велика, тривала за часом існування спільнота, дуже розпорошена й така, що формується навколо певної суспільної проблеми; її головними функціями є підвищення інтересу, формування поглядів, досягнення політичних змін, а підґрунтям є ідеал раціональності в умовах відкритої політичної системи – це:

а) аудиторія б) публіка в) громадськість

25. До основних функцій масової комунікації відносяться:

- а) інформаційна, регулювальна, культурологічна
б) інформаційна, регулювальна, есхатологічна
в) регулювальна, культурологічна, монологічна

Змістовий модуль 2. Теорія інформації

1. Об'єкт, зображення, щось написане, слово, яке заміняє собою деяке інше поняття, використовуючи для цього асоціацію, подібність або домовленість – це:

- а) знак б) символ в) цифра.

2. Характеристики інформаційного суспільства, які впливають на сучасні масові комунікації – це:

- а) глобальність, масовізація, мережевість, диджиталізація, медіатизація
б) локальність, масовізація, мережевість, диджиталізація, медіатизація.

3. Це найважливіший механізм пам'яті культури, який переносить тексти, сюжетні схеми й інші семіотичні утворення з одного шару культури до іншого. Його прикладами можуть бути позначення на картах, зокрема, в легенді карти. Також прикладом можуть бути цифри, якими позначаються числа. Це:

- а) символ б) знак в) сигнал.

4. Сукупність відомостей вербального і невербального характеру; у вузькому значенні – сукупність повідомлень щодо актуальних питань, які стосуються будь-якої сфери діяльності людини або суспільства. Це:

- а) інформація б) комунікація в) популяція.

5. Особливий, специфічний вид свідомості суспільства, властивий величезній кількості людей (масі, масам), що містить розповсюджені у суспільстві ідеї, погляди, уявлення, ілюзії, соціальні почуття людей та в якому переплітаються буденно-психологічний і теоретико-ідеологічний рівні суспільної свідомості, – це:

- а) інституційна свідомість б) масова свідомість в) ідеальна свідомість.

6. Колективні погляди великої частини будь-якої громадськості, що відображають ставлення народу або певної його частини до влади; також це своєрідна сукупна, надособистісна позиція, точка зору конкретної спільноти стосовно тих чи інших явищ, подій, суспільно-політичних ситуацій; вона часто є консервативною, а для її зміни потрібно багато часу. Це:

- а) політична думка б) громадська думка в) експертна думка.

7. Знання, представлене у вигляді понять та відношень між ними; має складну структуру, в якій одні поняття і відношення, згруповуючись, утворюють інші, котрі, у свою чергу, формують складніші поняття та відношення – це:

а) ентропія б) тезаурус в) інформаційний шум.

8. Атрибутивна концепція інформації тлумачить інформацію як об'єктивну внутрішню властивість всіх матеріальних об'єктів, що міститься у всіх без винятку елементах та системах матеріального світу. Іншими словами, інформація є невід'ємним атрибутом (властивістю) матерії. Сформульована академіками В.Глушковим і О.Колмогоровим. Це твердження:

а) вірне б) невірне.

9. Сукупність технічних і програмних засобів зберігання, обробки і передачі інформації, а також політичні, економічні і культурні умови реалізації процесів інформатизації, це світ інформації навколо людини і світ її інформаційної діяльності. Має кілька ієрархічних рівнів: глобальний, міжнародний, загальнодержавний, регіональний, локальний. Це:

а) інформаційна криза б) інформаційне середовище / інформаційна сфера в) інформаційний вибух.

10. Набір технік, що допомагають донести повідомлення через привабливу і продуману візуальну форму. Замість тисячі слів краще один раз показати. Візуальним наративом фактично можна вважати будь-яку історію, розказану за допомогою візуальних засобів. Це:

а) візуальний наратив б) візуальні методи в) вплив.

11. Спосіб піднесення повідомлення, коли серйозні події, дії, або ідеї подаються в розважальній, іронічній формі. Це симбіоз інформації та розваги. Його успіх ґрунтується на елементарній людській потребі задоволення емоційних потреб. Він викликає вигук, створює відчуття чогось. Є два його різновиди: конструктивний і деструктивний. Це:

а) інформаційний шум б) тезаурус в) інфотейнмент

12. Складна система впливу на психологічний стан цільових груп. За сучасних умов зазвичай використовується для зниження морально-психологічного стану супротивника та поширення дезінформації через соцмережі і месенджери під час інформаційних протиборств. Знання, представлене у вигляді понять та відношень між ними; має складну структуру, в якій одні поняття і відношення, згруповуючись, утворюють інші, котрі, у свою чергу, формують складніші поняття та відношення – це:

а) інформація б) інформаційний шум в) інформаційно-психологічні операції.

13. Добір певних аспектів реальності, які потрібно виокремити в комунікованому тексті, акцентуючи таким чином проблему, інтерпретацію її причин, моральну оцінку та можливе її розв'язання. Мета полягає у поширенні різної інформації задля привернення соціальної активності аудиторії. Це універсальна схема інтерпретації, яка дозволяє людям знаходити, сприймати, ідентифікувати та

класифікувати життєвий досвід та формувати альтернативну реальність для аудиторії. Є природним елементом подання новин, і автори інформаційних повідомлень часто не усвідомлюють його мотивів. Це:

а) фреймування б) сторітеллінг в) інформаційний шум.

14. Що-небудь неправдиве, недостовірне, сфальсифіковане, яке видається за дійсне, реальне, достовірне з метою ввести в оману. Це:

а) симулякр б) фейк в) інфотеймент.

15. Маркетингова стратегія, що визначає, який контент потрібен для тих чи інших ринків або окремих потенційних клієнтів. Мета — дізнатися більше про своїх споживачів та створити рекламу для певних груп. Сьогодні ця стратегія завдяки новим можливостям, наданим цифровими технологіями, активно застосовується у маніпуляціях масовою свідомістю не тільки в сфері продажу, а й політичній та інших. Це:

а) таргетинг б) тезаурус в) стрімінг.

16. Зображення, копія того, чого насправді не існує. Поняття вперше застосував Платон. Для нього це копія копій, що спотворює свій прототип. Починаючи з латинських перекладів Платона, воно стало означати просто зображення, картинку. Французький філософ Жан Бодрійяр описує це явище, як «дійсність, яка приховує той факт, що її немає». Сьогодні це поняття розуміють як культурне або політичне утворення, що копіює форму вихідного зразка. Це:

а) ентропія б) тезаурус в) симулякр.

17. Поширення різних політичних, філософських, наукових, художніх, мистецьких, інших ідей з метою їхнього впровадження в свідомість масову суспільства та активізації масової практичної діяльності населення; систематичні спроби маніпулювання переконаннями, поглядами чи діями інших за допомогою слів, знаків, символів (прапорів, пам'ятників, музики, одягу, жестів, знаків розрізнення, зачісок, зображень на монетах і поштових марках тощо). Походження терміну пов'язане з назвою католицької організації «Конгрегація поширення віри», створеної 1622 р. папою Григорієм XV з метою місіонерської (проповідницької) діяльності серед язичників ("поган"). Це:

а) пропаганда б) комунікація в) масово інформаційний вплив.

18. Середовище, або віртуальний простір, яке надає можливості для здійснення комунікацій та/або реалізації суспільних відносин з використанням мережі Інтернет та/або інших глобальних мереж передачі даних. Це:

а) кіберпростір б) кіберкомунікації в) кібертехніки.

4. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ЩОДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль 1. Теорія масової комунікації

№ теми	Назва тема	Питання для самостійного опрацювання	Методичні вказівки
1.	Соціально-комунікаційне знання. Масові комунікації: основні історичні періоди	Укласти термінологічний словник з теми	Опановуючи навчальну літературу, рекомендовану до вивчення Темі 1, слід заносити у свій термінологічний словник всі нові терміни в рамках даної теми. Крім того, виконуючи це завдання, доцільно скористатись матеріалом Вікіпедії та інших ресурсів, які містять тлумачення наукової термінології (наприклад, «Велика українська енциклопедія»). URL: https://surl.li/nklwpm
		Масові настрої. Масова поведінка.	Рекомендується використати матеріали ресурсу studfile.net (Київський університет імені Бориса Грінченка) «Настрої, думки, свідомість і поведінка мас».
2.	Маси: теоретичні аспекти	Укласти термінологічний словник з теми	Опановуючи навчальну літературу, рекомендовану до вивчення Темі 1, слід заносити у свій термінологічний словник всі нові терміни в рамках даної теми. Крім того, виконуючи це завдання, доцільно скористатись матеріалом Вікіпедії та інших ресурсів, які містять тлумачення наукової термінології (наприклад, «Велика українська енциклопедія»).
		Лідери думок, їх роль у масовокомунікаційній діяльності.	Лідер думки — це людина, що відрізняється високим соціальним статусом і кращою інформованістю, який впливає на думку інших людей, інтерпретуючи зміст і сенс повідомлень засобів масової інформації. Термін з'явився в 1955 році в книзі «Приватний

			вплив» і виходить з теорії двоступеневого потоку комунікації, висунутої Полом Лазарсфельдом і Еліу Кацем. Під час підготовки рекомендується використати статтю Єжижанської Т. «Лідери думок як суб'єкти й інструменти комунікації видавництва. <i>Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Соціальні комунікації.</i> 2017. Вип. 12. С. 51-58.». URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIS_K_2017_12_12
3.	Моделі масових комунікацій	Укласти термінологічний словник з теми	Опановуючи навчальну літературу, рекомендовану до вивчення Теми 2, слід заносити у свій термінологічний словник всі нові терміни в рамках даної теми. Крім того, виконуючи це завдання, доцільно скористатись матеріалом Вікіпедії та інших ресурсів, які містять тлумачення наукової термінології (наприклад, «Велика українська енциклопедія»).
		Спін-докторинг у масовій комунікації: поняття, механізми.	Рекомендується використати матеріали ресурсу studfile.net (Київський університет імені Бориса Грінченка) «Спіндоктор та його функції. П'ять типів роботи спіндоктора. Схема роботи спіндоктора». та статтю Н.Лепської «Спін-докторинг як технологія інформаційного протиборства сучасних автократій та демократій».
		Формула кількості (інтенсивності) соціальної інформації на душу населення Б. Грушина.	Рекомендується використати матеріали видання «Чудовська І. Соціологія масових комунікацій: Навч. посіб.. Київ: 2021. 235 с.»

		<p>Модель двоступеневого потоку інформації в масовій комунікації.</p>	<p>Рекомендується використати матеріали ресурсу studfile.net (Київський університет імені Бориса Грінченка) «Моделі масової комунікації» та видань:</p> <p>1)Житарюк Мар'ян. Теорії та моделі масової інформації (Масова комунікація): навч.-метод. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 244 с.»</p> <p>2)Валерій Іванов. Основні теорії масової комунікації і журналістики: Навчальний посібник / За науковою редакцією В.В. Різуна К.: Центр Вільної Преси, 2010. 258 с.</p>
4.	<p>Масові комунікації у вимірах громадського життя, політики, освіти, культури, мистецтва</p>	<p>Укласти термінологічний словник з теми</p>	<p>Опановуючи навчальну літературу, рекомендовану до вивчення Темі 4, слід заносити у свій термінологічний словник всі нові терміни в рамках даної теми. Крім того, виконуючи це завдання, доцільно скористатись матеріалами ресурсів, які містять тлумачення наукової термінології (наприклад, «Велика українська енциклопедія»).</p>
		<p>Професійні комунікатори (агітатор, журналіст, іміджмейкер, піарник, педагог, політик, прес-секретар, пропагандист, публіцист, рекламіст)</p>	<p>Рекомендується використати матеріали ресурсу studfile.net (Київський університет імені Бориса Грінченка) «Типи комунікантів у масовій комунікації».</p>
		<p>Укласти термінологічний словник з теми</p>	<p>Опановуючи навчальну літературу, рекомендовану до вивчення Темі 5, слід заносити у свій термінологічний словник всі нові терміни в рамках даної теми. Крім того, виконуючи це завдання, доцільно скористатись матеріалом Вікіпедії та інших ресурсів, які містять тлумачення наукової</p>

5.	Впливи, ефективність та ефекти масових комунікацій у		термінології (наприклад, «Велика українська енциклопедія»).
		Типологія медійних впливів (поширення інновацій, розподіл інформації та знань, соціальний контроль, соціалізація тощо).	Рекомендується використати матеріали видань: 1) Чудовська І. Соціологія масових комунікацій: навч. посіб.. Київ: 2021. 235 с. 2) Яремчук С. С. Я 722 Соціологія масової комунікації: навч. посібник. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2015. 248 с.
		Чотири теорії преси: авторитарна, лібертаріанська, радянська тоталітарна, соціальної відповідальності (Фред Сіберт, Теодор Пітерсон, Вілбур Шрамм).	Рекомендується використати матеріали видань: 1) Городенко Л. Новітні медіа. 2) Ковалевський В. Сучасний стан і тенденції розвитку медіа-сфери України. URL: https://surl.li/mjctlz 3) Кияниця Є.О. Роль класичних та інтерактивних медіа в інформаційно-цифровому суспільстві. URL: https://surl.li/maujbt
		Глобальні медіа у публічній комунікації.	Рекомендується використати матеріали видань: 1) Медвідь Ф. М., Димарчук О., Курчина О. Глобалізація засобів масової інформації: концептуальні засади. <i>Наукові праці МАУП</i> . 2011. Вип. 4(31). С. 88–92. 2) Системи масової комунікації: процеси глобалізації та трансформації. 3) Глобальні медіа у політичній комунікації. URL: https://surl.li/gybdqt
	Кібербезпека ери глобальної комунікації.	Рекомендується використати матеріали видання: Кібербезпека ери глобальної комунікації. URL: https://surl.li/zejpgj	

Змістовий модуль 2. Теорія інформації

№ теми	Назва тема	Питання для самостійного опрацювання	Методичні вказівки
6.	Поняття інформації. Інформаційні революції	Укласти термінологічний словник з теми	Опановуючи навчальну літературу, рекомендовану до вивчення Теми 1, слід заносити у свій термінологічний словник всі нові терміни в рамках даної теми. Крім того, виконуючи це завдання, доцільно скористатись матеріалом Вікіпедії та інших ресурсів, які містять тлумачення наукової термінології (наприклад, «Велика українська енциклопедія»).
		Інформологія – наука про інформацію.	Рекомендується використати матеріали ресурсу studfile.net (Київський університет імені Бориса Грінченка) «Інформологія» та статей: 1)Чуканова С.О. Сучасні інформаційно-освітні технології у підготовці майбутніх фахівців із бібліотекознавства та інформології у ВНЗ США. 2) Матвієнко О. В., Цивін М. Н. «Інформологія» у дисциплінарних дослідженнях: терміновживання та сутнісні підходи. <i>Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія</i> . 2021. № 3. С. 70–79.; 3) Горєва В. Еволюція поняття «інформологія» в документознавчому контексті.; а також видання : «Енциклопедія соціогуманітарної інформології». URL: https://www.academia.edu
		Видатні українські дослідники у сфері інформології.	1)Михайло Семенович Слободяник. URL: https://surl.li/ybxhkk

			та здійснити пошук інформації по діяльність наступних українських учених у сфері інформології: В.Коган, О. Воскобойнікова-Гузєва; І.Давидова; Н. Кушнарєнко.
7.	Масова інформація	Укласти термінологічний словник з теми	Опановуючи навчальну літературу, рекомендовану до вивчення Теми 2, слід заносити у свій термінологічний словник всі нові терміни в рамках даної теми. Крім того, виконуючи це завдання, доцільно скористатись матеріалом Вікіпедії та інших ресурсів, які містять тлумачення наукової термінології (наприклад, «Велика українська енциклопедія»).
		Інформаційне суспільство: тенденції і трансформації інформаційного обміну.	Рекомендується використати матеріали ресурсу studfile.net (Київський університет імені Бориса Грінченка) «Типи комунікантів у масовій комунікації».
8.	Масова інформація цифрової епохи	Укласти термінологічний словник з теми	Опановуючи навчальну літературу, рекомендовану до вивчення Теми 3, слід заносити у свій термінологічний словник всі нові терміни в рамках даної теми. Крім того, виконуючи це завдання, доцільно скористатись матеріалом Вікіпедії та інших ресурсів, які містять тлумачення наукової термінології (наприклад, «Велика українська енциклопедія»)
		Три моделі ЗМІ: середземноморська, північноєвропейська, північноатлантична	Рекомендується використати матеріали ресурсу studfile.net (Київський університет імені Бориса Грінченка) «Типи

		(Деніел Галлін, Паоло Манчіні).	комунікантів у масовій комунікації».
		Маніпулятивний потенціал ЗМІ.	Рекомендується використати матеріали ресурсу osvita.ua «Маніпулятивний вплив ЗМІ».
		Роль ЗМІ під час виборів.	<p>Рекомендується використати матеріали видань:</p> <p>1) Соболєнко В, Сокольська І. Вплив засобів масової інформації на виборчий процес в Україні.</p> <p>2) Медіа-стандарти під час виборів. URL: https://surl.li/uslwxj</p> <p>3) Бурмагін О. Аналітичний звіт: «Законодавство, що регулює діяльність ЗМІ під час виборів, і практики його застосування. Ключові проблеми та можливі шляхи їх розв'язання». URL: https://surl.li/hsoxmc</p> <p>4) Політичний моніторинг медіа під час виборів.</p> <p>5) Як висвітлювати вибори й агітувати у ЗМІ. Обговорення основних змін і поправок до виборчого законодавства. URL: https://surl.li/cpstkx</p>

ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Види контролю: поточний, рубіжний та підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.

Форма підсумкового контролю: залік/екзамен.

Рубіжний контроль успішності здобувачів вищої освіти проводиться під час проведення всіх видів аудиторних занять з усіх дисциплін в середині семестру та за тиждень до закінчення семестру.

Максимально загальна кількість балів, виділених для оцінки результатів під час одного рубіжного контролю робочою програмою навчальної дисципліни, при семестровому підсумковому контролі: у формі заліку – складає 50 балів; у формі екзамену – складає 30 балів.

Семестровий залік проводиться на останньому занятті, до початку заліково-екзаменаційної сесії. Оцінка здобувачам вищої освіти вище 60 балів може виставлятися без виконання ними підсумкової залікової роботи. В такому разі виставлення оцінки підсумкового семестрового контролю не передбачає обов'язкової присутності здобувача вищої освіти на заліку. У разі, якщо сума рейтингових балів менша ніж 60, але виконані умови допуску до семестрового контролю, здобувач вищої освіти виконує на останньому за розкладом занятті залікову контрольну роботу. За бажанням, здобувач вищої освіти має право на виконання залікової контрольної роботи з метою підвищення кількості балів, які були набрані ним протягом семестру.

Оцінку підсумкового **семестрового контролю у формі екзамену** становить сума балів за результатами рубіжних контролів та балів, набраних здобувачем вищої освіти при складанні семестрового екзамену. Загальна кількість балів, виділених на проведення семестрового екзамену робочою програмою навчальної дисципліни, складає 40 балів. Кількість балів, одержана здобувачем вищої освіти на екзамені, додається до результатів рубіжних контролів, що разом складає оцінку знань здобувача вищої освіти з навчальної дисципліни за 100-бальною шкалою та переводиться в оцінку за шкалою ЄКТС і національною шкалою («Відмінно», «Добре», «Задовільно», «Незадовільно»). Контроль проводиться за результатами виконаних індивідуальних, тестових, та контрольних завдань, а також за результатами відвідуваності занять.

Критерії оцінки заліку, іспиту:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує студент, який:

- всебічно, систематично і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі

здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправляє, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує студент, який:

- в загальному роботу виконав, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання, але при рішенні допускає значну кількість помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінку «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;
- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Методичні вказівки до вивчення дисципліни «Теорія масової комунікації та інформації»

Укладачі:

Орлик Світлана Владиславівна, професор кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи, доктор історичних наук, професор.

Верховцева Ірина Геннадіївна, доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій.